

STILUL ART NOUVEAU ÎN ORADEA PALATUL “VULTURUL NEGRU”

Mișcarea artistică cunoscută în diverse locuri din Europa sub denumirea de *Art Nouveau*, *Modernista*, *Liberty*, *Secession* sau *Jugendstil* s-a născut ca o reacție la tradițiile artistice inspirate de modelele greco-romane, la stilurile istoriciste, la amestecului acestora, a eclectismului. Ea fost văzută și ca o tentativă de a concilia arta cu noile descoperiri ale tehnicii, îmbinarea utilului și funcționalului cu frumosul, adaptată transformărilor din societate în care acestea să fie accesibile unor categorii tot mai extinse. Promotorul lui este arhitectul belgian *Victor Horta* care a introdus, începând cu 1893, materiale industriale din arhitectura de fabrică direct în interioarele claselor avute. Un astfel de material a fost fierul transformat în material nobil prin folosirea modalităților sale de contorsiune asimilate unduirilor plantelor.

Fenomenul Art Nouveau nu a avut un caracter unitar, ci unul adaptat diverselor tradiții și societăți europene, dar s-a răspândit rapid în Europa și Lumea Nouă. În diverse locuri din Europa apărea o artă nouă, eliberată de constrângeri, în centrul căreia se afla opera de artă totală rezultată prin îmbinarea artelor socotite majore (arhitectura, sculptura, pictura) și cele minore, decorative (mobilier, obiecte casnice, afiș, bijuterii, carte).

În Europa central, Viena se distinge prin artiștii grupați începând din 1897 în jurul lui *Gustav Klimt*. Aceștia erau promotori ai așa numitului *Secession* ce avea drept deviză „*Vremii arta sa, Artei libertatea sa*”, un stil nou, original și coerent, în acord cu necesitatea, cu utilul, o manifestare a autonomiei, a specificului național, o modalitate stilistică utilizată în comunitățile cu dezvoltare industrială și urbanistică accelerată. Ambele situații se potriveau necesităților orașului Oradea la 1900 și în general părții de vest a monarhiei austro-ungare.

La sfârșitul secolului al XIX-lea *Ödön Lechner* a fost formatorul limbajului arhitectonic maghiar de la 1900 sau “secessionul maghiar”, așa numitul stil lechnerian. Urmașii săi au difuzat în toată partea maghiară a dublei monarhii acest nou stil.

Valorile artistice ale perioadei Art Nouveau au fost puse în evidență de arhitecți care au stabilit legătura cu Europa prin operele lor din Oradea. Arhitecții **Komor Marcell** (1868-1944) și **Jakab Dezső** (1864-1932), colaboratorii ai lui Lechner, au realizat cel mai reprezentativ obiectiv Art Nouveau din Oradea, **Palatul “Vulturul Negru”**.

Viziunea lor arhitecturală a fost realizată sub forma unui complex multifuncțional – un simbol al vieții culturale orădene (adăpostind un hotel, două cinematografe, săli de bal, cazinouri, cafenele) cu dimensiuni impresionante, cu o compoziție arhitecturală îndrăznească, bazată pe o volumetrie asimetrică, accentuată la fațada principal, un fel de Mall din zilele

noastre, numai că acesta era de o opulență și o calitate a concepției și realizării neegalată de vreunul dintre pandantele sale contemporane.

Discipoli ai lui Ödön Lechner, cei doi arhitecți au dovedit o grijă deosebită pentru detalii și pentru bogăția, prețiozitatea, fantezia și sensul simbolic al decorației arhitecturale. Palatul este dotat cu un pasaj interior acoperit cu sticlă, ce a fost inspirat de Galeria Vittorio Emanuele din Milano. Remarcabil prin eleganța sa deosebită, complexul arhitectonic este personalizat cu două vitralii care reprezintă un vultur aflat în planaj. Decorațiunea se prezintă ca o dantelărie ornamentală de natură folclorică care formează un joc de contraste cu puternice efecte tridimensionale. Complexul este îmbogățit prin decorațiunile cu motive populare în relief amplasate în jurul ferestrelor cu rol de accentuare. Se evidențiază caracterul geometric al configurației fațadelor, la care se adaugă o ușoară urmă a liniilor curbe ce constituie nota de originalitate a construcției. Conceptul arhitectonic al întregii structuri este susținut de înlocuirea liniei drepte cu cea curbă, care păstrează ritmicitatea și simetria ansamblului, iar prin apelul la artele decorative întreaga arhitectură lasă privitorul să fie cuprins de o multitudine de sentimente. Stilul format de cei doi arhitecți devine transilvănean prin prezența coronamentului și arcelor sinuoase puțin adânci și urmând un profil șerpuit, cu desen ușor, conferind fațadelor aspectul elegant și delicat de broderie populară. Palatul se definește prin originalitate și expresivitate, devenind o marcă de recunoaștere în tabloul internațional Art Nouveau.

